

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FILOZOFICKÁ FAKULTA

Katedra pedagogiky

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Jiřina Piškulová

Kyberšikana

Cyberbullying

2010

vedoucí práce: PhDr. Michaela Vítěčková, Ph.D.

Velice děkuji vedoucí své bakalářské práce, doktorce Vítečkové, za její citlivé vedení, trpělivost, ochotu a neuvěřitelnou časovou flexibilitu při konzultování mé práce.

„Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.“

V Praze dne 30.6.2010

Anotace: V práci se zabývám specifictějším druhem šikanování, šikanou kybernetickou. Popisuji její specifika, tedy kdy a kde šikana probíhá, kdo je agresorem a obětí, kdo všechno šikaně přihlíží, pravděpodobné příčiny a dále důsledky, jaké může tento druh šikany mít na děti a mládež. Shrnuji dosavadní poznatky, jak se kyberšikaně bránit a jak ji řešit, když je odhalena.

Annotation: The work deals with a specific type of bullying: cyberbullying. It describes its characteristics, namely when and where bullying takes place, who is the aggressor and the victim, who is looker-on, and the probable causes and consequences of what this kind of bullying can have on children and youth. The work summarizes the current knowledge of how to prevent cyberbullying and how to deal with it when it is exposed.

Klíčová slova: kyberšikana, agresor, oběť, kyberprostor, prevence, vyšetřování kyberšikany

Key words: cyberbullying, aggressor, victim, cyberspace, prevention, investigation of cyberbullying

OBSAH

1	ÚVOD.....	6
2	DEFINICE KYBERŠIKANY A JEJÍ DRUHY	7
3	ODLIŠNOSTI KYBERŠIKANY OD KLASICKÉ ŠIKANY	14
3.1	Odosobnění.....	14
3.2	Prostředí a čas.....	14
3.3	Publikum	15
3.4	Role agresora.....	16
3.5	Role oběti	19
4	PREVENCE.....	21
4.1	Co může udělat škola	21
4.2	Co může udělat rodina.....	26
4.3	Co může udělat sám uživatel.....	31
5	ODHALENÍ KYBERŠIKANY	34
6	VYŠETŘOVÁNÍ KYBERŠIKANY	36
6.1	Možnosti řešení uživatele.....	36
6.2	Možnosti řešení školy.....	38
6.3	Možnosti řešení rodičů.....	43
7	KYBERŠIKANA UČITELŮ.....	44
8	VÝZKUMY	45
9	ZÁVĚR.....	47
10	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY	48
11	PŘÍLOHY	51

1 ÚVOD

Většina dnešních dětí nepoznala život bez internetu. Od svého startu v roce 1993 nabývá na síle v každodenním životě našem i dětí. Všechny školy ve Spojených státech mají nějaký způsob připojení, často jsou připojeny i jednotlivé třídy. Do nedávné doby bylo pro děti výhodou, pokud byly online. Teď je pro ně výraznou nevýhodou, pokud nejsou. (dostupné z http://www.stopcyberbullying.org/parents/internet_superheroes.html)

Ať chceme nebo ne, virtuální realita je všude kolem nás. Někdo se v ní pohybuje jako ryba ve vodě, jiný sotva stíhá její vývoj, který jde neustále kupředu. Většina z nás už ale do svého života přijala věci jako mobilní telefon a internet. Každý je využíváme po svém, ke studiu, k zábavě, k práci, k vyřizování věcí nutných k naší existenci ve společnosti- placení účtů přes internetbanking, posílání přihlášek online nebo třeba rezervaci letenek.

Dnešní děti jsou ale v trochu jiné situaci- ony nemusely informační a komunikační technologie přijímat do svého života jako novou věc, ony s nimi vyrůstají. Virtuální prostor, kde mohou posílat textové zprávy z mobilního telefonu nebo otvírat internetová okna, je součástí jejich každodenního života. S přáteli se setkávají ve virtuálních místnostech, chatují spolu, volají si, posílají si krátké zprávy, sdílejí o sobě informace na sociálních sítích, píšou komentáře k fotografiím, posílají si videa, která je pobavila, hlasují v anketách... Často se v reálném životě ani nemusí znát osobně, mohou mít svou přezdívku, pod kterou na internetu vystupují a díky tomu silný pocit anonymity.

Nicméně všechny moderní technologie se mohou obrátit proti těm, kteří z nich měli jen těžit. Setkáváme se tak s poměrně novým fenoménem- ubližování skrze komunikační a informační technologie, tedy kyberšikanou. Jaký má vztah ke klasické školní šikaně, jak se jí můžeme bránit nebo co s tím, když na ni přijdeme- to vše se pokusím podrobit základnímu výzkumu.

2 DEFINICE KYBERŠIKANY A JEJÍ DRUHY

Kybernetická šikana neboli kyberšikana je překladem anglického výrazu cyberbullying. Na internetových stránkách, které se tímto fenoménem zabývají, lze nalézt několik jejích definic. Uvedu zde definice dvě.

První definice je podle Nancy E. Willard, která je výkonnou ředitelkou Centra pro bezpečné a zodpovědné užívání internetu (Center for Safe and Responsible Internet Use) a autorkou knih Kyberšikana a kyberhrozby (Cyberbullying and Cyberthreats: Responding to the Challenge of Online Social Aggression, Threats, and Distress) a Kyber-zabezpečené děti, kyber-chytrí dospívající (Cyber-safe Kids, Cyber-savvy Teens).

„Kyberšikana je posílání škodlivých nebo krutých textů nebo obrázků za použití internetu nebo jiných digitálních komunikačních prostředků.

Kyberšikana je nově vznikající problematika, které musí čelit rodiče i učitelé. Vyplývá z užívání internetu a jiných komunikačních technologií, jak je přijali mladiství i děti.

Kyberhrozby jsou s tím spojené. Kyberhrozba je online materiál, který zapříčiňuje obavy nebo vyhrožuje násilím proti ostatním, sebevraždou nebo jiným sebeublížením.“ (dostupné z <http://www.cyberbully.org/cyberbully/>)

Druhou definici zformuloval Bill Belsey, učitel na Springbank Middle School v Kanadě. Založil webovou stránku o šikaně (www.cyberbullying.org), která je nejnavštěvovanější na celém světě a je též zakladatel první webové stránky o kyberšikaně, kde podal jednu z prvních definic tohoto jevu. (dostupné z http://www.cyberbullying.ca/pdf/Bill_Belsey_Bullying.org_bio.pdf)

„Kyberšikana zahrnuje použití informačních a komunikačních technologií pro podporu záměrného, opakovaného a nepřátelského chování jedince nebo skupiny, kteří zamýšlí někomu uškodit nebo ho zranit.“ (dostupné z <http://www.cyberbullying.ca/>)

Uvedené definice jsou poměrně široké svým rozsahem, co lze za kyberšikanu považovat. Nancy E. Willard roztříbila tento sociálně patologický jev do několika podskupin (dostupné z <http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>)

Vzplanutí – Boje nebo konflikty, které probíhají online a za pomoci elektronických zpráv. Agresor nebo i oběť používají vulgární výrazy nebo jazyk vyjadřující zlost, hněv nebo pohoršení.

(„Online komunikace mezi Joe a Alec se stávala emočně čím dál víc vypjatější, po chvíli létaly vzduchem i urážky a Joe varoval Aleca, aby si ve škole zítra kryl záda.“)

Naznačený průběh komunikace se vyskytuje na internetu poměrně běžně. Týká se i online diskuzí, kde se lidé osobně vůbec neznají, ale diskutují politické problémy nebo jen hodnotí vystavené fotografie uživatele apod. Napadnout vulgárně něčí názor se pak zdá více než snadné, když se uživatel „schová“ za neutrální přezdívku a místo své fotografie přiloží kreslený obrázek nebo cokoli jiného. Pokud uživatelům dochází slova nebo chtějí svůj příspěvek patřičně zdůraznit, použijí k tomu i tzv. smajlíky, malé ikonky obličejů, které znázorňují různé emoce, nebo jiných symbolů. Na některých serverech je jich nepřehledné množství, i těch s vulgárnějším vzhledem.

Obtěžování – Opakované zasílání nepříjemných, urážlivých nebo sprostých zpráv.

(„Sára oznámila ředitelce školy, že Kayla šikanuje jinou studentku. Když se Sára vrátila domů, našla ve své e-mailové schránce 35 rozzlobených zpráv. Anonymní kruté zprávy nepřestávaly chodit, často z naprosto neznámých adres“.)

Obtěžování, známé také jako harašení, je nebezpečné svými možnostmi- prostředků, kterými lze oběť obtěžovat, je totiž nepřehledné množství. Jestliže se pak za tímto účelem spojí dokonce několik lidí a pokryjí většinu oblastí, odkud lze oběť obtěžovat (e-mailová schránka, mobilní telefon, blog, sociální síť a jiné webové stránky), nemá oběť moc prostoru pro únik.

Očernění, pomluva – Pomlouvání nebo urážení někoho v online rozhovorech, zasílání zpráv s nepravdivým nebo zesměšňujícím obsahem jiným osobám, vytváření

webových stránek nebo blogů s touto tematikou. Vytváření anket „Kdo je nejošklivější holka ze třídy“, „Kdo je ještě panic“ a jejich umístění na sociální sítě (např. Facebook, spolužáci.cz).

(„Několik chlapců vytvořilo webové stránky s názvem „Nenávidíme Joe“, kam umísťovali vtipy, obrázky, animované příběhy, pomluvy a drby, které Joe urážely.“)

Problémem pomluv je, že je oběť může jen velmi špatně vyvracet a šíří se velmi rychle. Pomlouvání je také poměrně oblíbenou činností nejen dětí nebo mládeže, protože společné očerňování někoho dělá z lidí do určité míry spojence vlastníci společné tajemství a názory na nějakou osobu.

Napodobování – Vydávání se na internetu za někoho jiného a jeho jménem (jeho adresou, přezdívkou) posílání takových zpráv ostatním uživatelům, které mohou osobě s ukradenou internetovou identitou zničit pověst, u ostatních ji ponížít, zesměšnit, ohrožit nebo jinak dostat do problémů.

(„Laura pozorně sledovala Emmu, když se přihlašovala do svého osobního účtu na internetu. Odhalila její heslo a později se sama k Emminu účtu přihlásila a poslala zraňující zprávu Emmině příteli.“)

Téma ukradené identity by jistě vydalo na další práci, když vezmeme v úvahu i psychické důsledky, jaké to může pro oběť mít. Stejně jako u pomluv platí, že se jen velmi špatně vysvětluje, že skutečnost je jiná či že zprávy neodesílala sama oběť. Velké škody může agresor napáchat i tehdy, ukradne-li oběti např. heslo i k účtům, PIN kód k mobilnímu telefonu apod.

Odhalení – prozrazení něčího tajemství, veřejné sdílení citlivého obsahu o někom, např. fotek, videí, soukromých zpráv nebo jiných informací.

(„Jeden z nejznámějších a v této souvislosti nejvíce zmiňovaný případ kyberšikany je tzv. Star Wars Kid (Kluk z Hvězdných válek). Přezdívka 15letého Ghyslaina Razzaho z Québecu vznikla v roce 2003 z videonahrávky, kde mává golfovou holí a simuluje bojové umění podle filmu Hvězdné války, konkrétně své oblíbené postavy Dartha Maula (ten používá jako zbraň světelný meč). Toto soukromé Ghyslainovo video se dostalo do rukou jeho

spolužákům, kteří ho pro pobavení ostatních umístili na frekventovaně navštěvovaný video server youtube.com. Výsledek ovšem předčil jejich očekávání, že se bude jednat jen o malý kanadský žertík. Během dvou týdnů byla nahrávka stažena několika miliony uživatelů a byly k ní přidávány různé zvukové nebo světelné efekty. Postupně vzniklo neuvěřitelných 4490 remaků. V roce 2008 byl Razza parodován také v epizodě amerického animovaného seriálu South Park. O velké popularitě svědčí i fakt, že pod petici, aby Ghyslain dostal roli ve třetím díle Star Wars, se podepsalo 178 000 lidí. Ghyslain nicméně popularitou nadšen nebyl, stejně jako jeho rodiče. Video totiž odhaluje jeho nadváhu a jistou neohrabanost, do čehož se často střefovali i lidé na svých stránkách a blozích. Chlapec se zhroutil, podrobil se dlouhodobému léčení a do své původní školy se již nevrátil. Celý případ se řešil i soudní cestou, rodiče zažalovali čtyři Ghyslainovy spolužáky o čtvrt milionu kanadských dolarů. Soudní proces se nakonec dotýkal pouze tří chlapců a došlo k mimosoudnímu vyrovnání.“) (dostupné z http://cs.wikipedia.org/wiki/Star_Wars_kid)

(Viz dále příloha 1, obrázek Star Wars Kid)

Podvod – Vyzvídání osobních nebo ztrapňujících informací, předstírání přátelství za tímto účelem a jejich následné zveřejnění online.

(„Katie předstírala, že je Jessicina přítelkyně a zpovídala ji z osobních a intimních témat. Jessica se jí svěřovala v domnění, že své kamarádce může věřit. Katie ale poté informace rozeslala online a označila Jessicu jako „losera“.“)

Vyzvídání osobních informací a jejich následné zveřejnění není nic, co by se ve školách neodehrávalo po desetiletí. Díky internetu však zveřejnění těchto informací může dosáhnout naprosto jiných rozměrů, nehledě na to, že i samotný akt zveřejnění je pro agresora snazší. Nemusí informace předávat pouze ústní formou, prakticky o nich nemusí s nikým vůbec mluvit, vše může pouze napsat a rozeslat, komu chce.

Vyloučení – Záměrné a kruté vyloučení někoho z online skupiny, odepření mu přístupu.

(„Millie se opravdu snaží zapadnout mezi skupinku děvčat ve třídě. Nedávno se však znelíbila vedoucí dívce této skupiny a všechny dívky ji postupně vyloučily ze svých online aktivit a skupin.“)

Vyloučení z online skupiny s na první pohled nemusí zdát tak kruté jako být vyloučen z reálného kolektivu ve třídě, nicméně musíme brát v úvahu, jak je pro dnešní děti a dospívající kyberprostor důležitý. Ať chceme nebo ne, je to další z oblastí, kde se děti socializují a učí se komunikaci.

Sledování nebo lov v kyberprostoru – Anglický název cyberstalking se začíná vžívat i do českého jazyka a je opravdu jen špatně přeložitelný. Je to opakované a intenzivní obtěžování, pomlouvání a zostuzení, které zahrnuje výhrůžky nebo vytváří u oběti značný strach o sebe nebo své blízké a přátele. Často probíhá formou spamů, tj. zaplňováním schránky (nebo diskusního fóra, nástěnky) velkým množstvím nevyžádaných (nebo komerčních) zpráv na podobné téma. Kyberstalker se snaží zjistit o oběti co nejvíce informací z internetových diskuzí, od ostatních uživatelů. Podle serveru <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/131/38/lang,czech/> „se praví kyberstalkeři nikdy neuchýlí k fyzickému útoku a své pronásledování realizují výhradně prostřednictvím elektronických médií. Bohužel cyberstalking jako doprovodný jev můžeme nalézt u všech ostatních kategorií (jako např. pronásledovatel celebrit, bývalý milenec, sexuální útočník). Každý stalker tedy může být zároveň i kyberstalkerem.“

(Viz dále příloha 2-4, praktická ukázka cyberstalkingu)

(„Když se Annie rozešla se Samem, začal jí posílat mnoho naštvaných, výhrůžných i prosebných zpráv. Mezi její přátele o ní rozšířil plno ošklivých pomluv a umístil sexuálně svůdnou fotografii, kterou mu dala, do diskuze s eroticky laděným tématem spolu s její e-mailovou adresou a číslem mobilního telefonu.“)

Jakmile se ve zprávách objeví i výhrůžky, které se podle agresora mají realizovat v reálném světě („Počkám si na tebe před domem!“ apod.), přesouvá se dějiště cyberstalkingu ven z kyberprostoru a pokud má oběť obavy, že jí nebo její rodině hrozí opravdové nebezpečí, obecně se doporučuje požádat o pomoc policii.

Od poddruhů kyberšikany se někdy odlišují:

Kybernetické výhrůžky – Kyberhrozby jsou buď přímé výhrůžky, nebo zprávy s tísnivým, úzkostným obsahem, které obsahují i obecné výroky, ale budí dojem, že pisatel je emočně rozrušený a může někomu ublížit, zranit sám sebe nebo spáchat sebevraždu.

(„Jeff napsal na svůj blog: „Jsem blbec, že jsem kdy uvěřil, že by se věci mohly změnit. Začínám litovat, že tady pořád oxiduju. Dodává mi to kuráž obrátit zbraň proti sobě, kuráž čelit smrti.“ Jeff své plány na útok sdílel přes e-mail i s kamarádem. Ten nic nikomu neohlásil a Jeff poté zabil devět lidí a pak i sebe.“)

(„Celia potkala Andrewa v chatovací místnosti. Andrew napsal: „Vezmu si do školy zbraň, přede všemi ji vytáhnu... Nemůžu si představit život bez toho, aniž bych zabil několik lidí... Když se mi nebude líbit, jak se na mě podíváš, zemřeš... Já rozhodnu, kdo zemře a koho nechám žít...“ Celia řekla o téhle konverzaci svému otci, který to ohlásil na policii. Policie našla u Andrewa mnoho zbraní, včetně Automatu Kalašnikova 47. Nyní je Andrew ve vězení.“)

Podobně jako všechny výhrůžky, mohou být i ty kybernetické myšleny velmi vážně. Ten, kdo si je přečte nebo se o nich jinak dozví, se pak dostává do nelehké situace volby, totiž jestli své obavy říci někomu dalšímu nebo výhrůžky zhodnotit jako žert a nechat je být. Osobně bych byla pro variantu sdělit je někomu dalšímu, abychom pak nemuseli své pasivity litovat.

Kybernetické obtěžování dospělých dospělými – od kyberšikany a „obyčejného“ kybernetického obtěžování se liší především aktéry, kterými jsou dospělí lidé.

Veselé fackování, plácání – termín happy slapping byl poprvé použit v Anglii v roce 2005 v novinovém článku „Násilníci si natáčejí útoky na telefon“. V tomto případě měl autor na mysli ten druh happy slappingu, kdy útočníci napadnou i náhodnou oběť a svoje konání zaznamenávají na videokameru nebo dnes častěji na mobilní telefon. Může se přitom jednat o mírné fyzické napadení, kopání, bití, sexuální obtěžování i znásilnění.

(„Anglie, 18. červen 2005. Policie zatkla tři 14 leté chlapce, kteří byli podezřelí ze znásilnění 11 leté dívky. Vedení školy bylo na tento čin upozorněno poté, co jeden ze školních zaměstnanců našel záznam tohoto činu na mobilu jednoho ze studentů.“)

(„Anglie, červenec 2007. Anthony Anderson, 27 let, močil na umírající ženu, zatímco jeho kamarád vše natáčel na mobilní telefon. Celou dobu přitom řval: „Toto je materiál pro YouTube!“)

(dostupné z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/63/lang,czech/>)

Intenzita podobných útoků vedla ve Francii k zařazení happy slappingu mezi kriminální zločiny:

„Francouzský ministr vnitra Nicolas Sarkozy podal v roce 2007 návrh, aby se na happy slapping pohlíželo jako na trestný čin jako je např. znásilnění. Jeho návrh byl přijat a odstavec o happy slappingu se objevil v článku 44, který se zabývá také zákonem o přepadení. Shrnutí tohoto odstavce je takové, že happy slapping je kriminální zločin, za který h r o z í a ž 5 let odnětí svobody.“ (dostupné z <http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/63/lang,czech/>)

Jiný druh happy slappingu operuje s tím, že se účastníci předem domluví na násilné scéně, kterou pak sehrají, nafilmují a umístí na internet nebo rozešlou kamarádům pro pobavení.

3 ODLIŠNOSTI KYBERŠIKANY OD KLASICKÉ ŠIKANY

3.1 Odosobnění

Jedním z nejvýraznějších rysů kyberšikany je, že neprobíhá tváří v tvář jako normální, školní šikana. Od toho faktu se v podstatě odvíjí všechny ostatní rozdíly a specifika. Jestliže agresor někomu ubližuje, uráží ho nebo zesměšňuje a nevidí jeho reakci, může právě k odosobnění dojít, protože reakcí nebo obranou oběti budou zas jen napsaná slova nebo protiútok v podobě jiných zesměšňujících fotek, urážek atd. Těžko se divit, jak mohou být děti po internetu tak kruté, když nevidí obličej ani slzy toho, komu ubližují. U kyberšikany bývá komunikace často jednosměrná, kdy se oběť snaží urážky ignorovat nebo neví, komu by měla poslat svou ospravedlňující odpověď. Může se tedy stát, že agresor nedostane zpětnou reakci vůbec žádnou, což jen přispívá pocitu, že se nic vážného neděje a jeho chování je v pořádku.

Zásadním znakem kyberšikany je i její anonymita, alespoň zdánlivá. Uživatel nemusí vystupovat pod svým jménem, ale nic neříkající přezdívkou, kterou může libovolně měnit. Co většina uživatelů ale neví je, že jejich stopa na internetu se dá najít podle tzv. IP adresy což je jedinečný číselný kód každého počítače. Tato oblast je už ale poměrně specializovaná a tak vystopovat něčí příspěvek je schopen buď velmi zainteresovaný laik, nebo počítačová odborníci, popř. policie, která má ve svých řadách také IT specialisty.

O tom, jak může být kyberšikana závažná, svědčí i vytvoření nového pojmu, cyberbullicide, což je sebevražda, kterou jedinec spáchá v důsledku kybernetického obtěžování. (dostupné z http://www.cyberbullyingbook.com/Cyberbullying_Glossary.pdf)

3.2 Prostředí a čas

Klasická šikana se většinou odehrává ve třídě, na školních chodbách, toaletách, v jídelnách v dílnách a jiných školních prostorách, které mohou být částečně ukryty před zraky dozírajících pedagogů, jako např. šatny nebo šatny u tělocvičen. Dále také v přilehlých prostorách školy, tedy agresori mohou na oběť zaútočit na školním hřišti nebo při její cestě

domů. U kybernetické šikany je dějiště jiné, mnohem širší, jelikož se rozrostlo o kyberprostor, což až je nepředstavitelně velké místo pro různé aktivity.

Mobilní telefony, pokud je děti mají, nosí téměř nepřetržitě u sebe, na internet mohou být připojeni přes také přes mobil, ve škole na počítači anebo doma. Jestliže se tedy oběť klasické šikany má kam schovat, je pro ni domov útočištěm, u oběti kyberšikany toto neplatí. Jakmile totiž přijde domů a zavře za sebou dveře, z počítače se na ni může vysypat mnoho urážlivých e-mailů, zpráv na webových stránkách apod. Dá se tedy říci, že agresor může oběť šikanovat z pohodlí svého domova a zasahovat do intimní zóny oběti, do jejího soukromého prostoru, kde by se měla cítit nejbezpečněji- do jejího domova.

S tím souvisí i časový úsek, kdy šikana probíhá. Co se týče normální šikany, jsou to hodiny ve škole a těsně po vyučování, např. při cestě domů, na kroužek. Oběť může tato riziková období i předvídat a pokusit se jim vyhnout. U kyberšikany je to díky médiím, které zde působí jako prostředky, prakticky kdykoli, takže agresor může obtěžovat oběť 24 hodin denně, sedm dní v týdnu. Jak se toto nepřetržité kontinuum obtěžování nebo ubližování podepíše na psychice oběti, to si na základě znalostí z obecné a pedagogické psychologie můžeme jen domyslet.

Zatímco školní šikana se odehrává opakovaně, při kybernetické šikaně stačí, když někdo oběti ublíží jednorázově tím, že např. umístí na internet zesměšňující video nebo urážlivý obrázek.

3.3 Publikum

Na prostředí, kde se kyberšikana odehrává, úzce navazuje i publikum, které jí přihlíží. Znovu ve srovnání se školní šikanou- osoby, které přihlížejí klasické šikaně, jsou většinou spolužáci oběti nebo agresora, pokud se šikana odehrává ve třídě anebo ostatní žáci školy, pokud je to v jiných prostorách školy. Ve výjimečných případech se může svědkem šikany stát i učitel, pokud náhodou vstoupí v té chvíli do třídy. Očité svědectví šikany často nastartuje její vyšetřování, pokud si učitel nevšimne jiných vnějších znaků, zvláště u oběti.

Avšak vraťme se k rozebíraným rozdílům. Publikum kyberšikany může být nesmírně široké a různorodé. Jakmile totiž někdo umístí na internet nějakou fotku, video nebo vzkaz, mohou se tyto rozšířit mezi nespočetné množství přihlížejících, i když spíše virtuálně. Zároveň hrozí nebezpečí, že umístěná zpráva může být stáhnuta nebo kamkoli zkopírována (nebo i odeslána někomu s úmyslem rozšířit ji mezi okruh lidí, kteří třeba nejsou zaregistrováni na sociální síti). Z toho vyplývá, že i když ji administrátor webu nebo někdo jiný z internetu stáhne, není jisté, kam se mezitím mohla rozšířit.

3.4 Role agresora

Zatímco u klasické šikany se za agresora často považuje jedinec nebo skupina jedinců fyzicky silnější, starší, se silnější pozicí v kolektivu nebo vůdčí až agresivní typ, u kyberšikany tento popis nemusí sedět. (Tento popis agresora klasické šikany je poměrně zjednodušený, např. u dívčí šikany fyzická síla vůbec nehraje roli a celý její průběh se poněkud liší, ale pro naše účely myslím tento shrnující popis postačí.) Jelikož se tedy síly nepoměřují při fyzickém kontaktu, agresorovi stačí, když bude průměrně, popř. nadprůměrně zdatný v používání informačních a komunikačních technologií. Může se tedy jednat o jedince opačných vlastností, než u školní šikany, například fyzicky slabší nebo na pomyslném chvostu oblíbenosti ve třídě.

Zvláštěností u kyberšikany je, že role oběti a agresora se mohou poměrně často a snadno měnit. Vzájemné napadání a vracení si útoků je po internetu nebo mobilu jednodušší, nicméně po nějaké době trvání kyberšikany je patrná jednostranná převaha.

Metody kyberšikanování se liší podle toho, jak se liší ti, kdo je vytvářejí. Každý agresor má pro svoje chování jiný motiv a od toho se odvíjí i způsoby, jak kyberšikanu provádí, jestli a jaké publikum žádá apod. Není tedy jen jeden univerzální způsob, jak šikaně předcházet, když metody prevence mají oslovit několik různých skupin potenciálních agresorů. Pojďme se tedy podrobněji podívat na 4 typy agresorů, jak je rozdělila Parry Aftab na svých webových stránkách.

„Mstivý anděl“

Tomuto typu agresora vůbec nepřipadá, že by někoho kyberšikanoval nebo se dopouštěl něčeho špatného. Naopak, má pocit, že napravuje chyby a křivdy, které se staly jemu nebo jeho kamarádům. Může se jednat o oběť šikany v reálném životě, která se rozhodla pomstít se svému trýzniteli aspoň online, když už se mu nepostaví ve skutečném světě. Cítí se ukřivděný, naštvaný nebo chce agresorovi „dát lekci“. Může to být kamarád oběti šikany nebo kyberšikany, který se snaží mu pomoci nebo ho ochránit.

Tito agresori potřebují zjistit, že není v jejich pravomoci brát spravedlnost do vlastních rukou. Pravidla ohledně kyberšikany (ve vztahu ke škole, ke školnímu řádu) by měla být jasná a mělo bych se zajistit, aby děti věděly, že bránit se kyberšikaně (nebo šikaně tváří v tvář) oplácením stejnou mincí potíže neřeší, jen je několikrát vynásobí a zhorší. Pomoci může nechat je na sebe nahlédnout jako na agresory šikany, ne jako oběti nebo hrdiny, kteří hájí zájmy slabých.

Na druhou stranu, pokud se cítí být ohroženi nespravedlností, možná se kolem nich nějaká opravdu děje. Namísto pouhého obviňování Mstivého anděla je třeba zjistit, jestli bylo uděláno všechno proto, aby k podobným typům kyberšikany nedocházelo. Mají děti oporu ve škole, v učitelích? Je komu se svěřit, pokud má problém se šikanou? Je ve škole atmosféra důvěry, aby se dítě nebálo za učitelem přijít? Pokud za ním přišlo, vyslechl jej? Snažil se jeho problém řešit? Nezlehčoval ho? Jsou ve škole daná jasná pravidla týkající se netolerance šikany? Čím více metod mají Mstivým andělé, kterými by se problém dal vyřešit oficiálnější cestou, tím méně budou mít potřebu řešit je pokoutně a s větší škodou než užitkem.

„Hladový po moci“ a „Pomsta burana“

Stejně jako u normální šikany jsou jedni z agresorů jedinci, kteří si touží dokázat svou sílu a moc ovládat druhé skrze jejich strach. V tomto případě se neliší od tohoto typu agresorů kyberšikany, až na jejich metody. Jsou to jedinci, kteří ke svému pocitu převahy potřebují jisté publikum, které by ho ocenilo, obdivovalo nebo se ho bálo. Může jít například o hlouček

přihlízejících kamarádů. Mohou ubližovat někomu naprosto úmyslně, s cílem ho zranit nebo prostě jen nemají to dítě rádi.

Zajímavé je, že tito agresori jsou také často oběti normální šikany. Mohou to být dívky, být malého vzrůstu, málo oblíbení nebo jinak odstrkovaní, nicméně s dobrou znalostí moderních technologií. Jejich chování můžeme tedy nazvat „Pomstou burana“, jelikož posílení domnělou anonymitou internetu a vědomím, že se s obětí nebudou muset nikdy reálně střetnout, snaží se svou oběť ztrapnit nebo jí ublížit. Online vystupují drsně a sebevědomě, mnohdy i po vzoru nějakého (anti)hrdiny z filmu, ale v reálném životě se tak nechovají.

Agresori ze skupiny „Pomsta burana“ mohou být ti nejnebezpečnější. Nemusí vždy vyžadovat publikum, chtějí si to vyřídit v souboji „jeden na jednoho“ a když už o jejich aktivitách někdo ví, je to osoba, která jim jejich počínání schválí. Jejich největší zbraní jsou již výše zmíněné technické dovednosti, které mohou o několik tříd přesahovat znalosti jejich vrstevníků (natož v téhle oblasti často málo zběhlých dospělých).

„Podlé holky“

Agresori typu „podlých holek“ hledají především pobavení, zábavu na účet někoho slabšího, méně oblíbeného. Jak vyplývá z názvu, často to bývají dívky, které kyberšikanují jiné dívky (častěji) nebo chlapce (méně často). Kyberšikana je často plánována nebo i prováděna ve skupince, ať už jsou dívky spolu fyzicky v jedné místnosti nebo v jedné chatovací místnosti, popř. jiném v online spojení.

Kyberšikana se může odehrávat ze školní knihovny nebo jiné místnosti, kde jsou přístupné počítače, z dětského pokoje jedné z akterek nebo z „pyžamové párty“, tedy když dívky přespávají v domě jedné z nich. Jejich počínání vyžaduje publikum, často je i zřejmé, kdo je aktérem a agresor si to náležitě užívá, že všichni vědí, že on je ten, kdo má tu moc bavit se na cizí účet. Čím většího obdivu se akterkám dostane (nebo čím víc mlčí ti, kdo jejich konání jen přihlíží a nijak nezasahují), tím roste jejich sebevědomí a síla kyberšikany. Naopak

pokud o jejich činy není zájem nebo se nedostaví očekávaná zábava, kyberšikana rychle skončí.

„Neúmyslný tyran“

Ani tito agresori o sobě často vůbec nepřemýšlí jako o někom, kdo šikanuje a ubližuje. Nedělají to úmyslně, jen se brání zprávám na internetu, které je pobuřují nebo se jich dotkly. Online můžou vypadat jako drsní aktéři nebo se stylizují do nějaké podobné role, ale v reálném životě takoví nejsou. Na zveřejněné informace mají tendenci odpovídat ve vzteku, v afektu a nepřemýšlí o následcích, než kliknou na tlačítko „odeslat“.

Někdy, když experimentují s hraním rolí online, mohou někoho napadnout jen z pocitu „vždyť já můžu“. Mohou si dělat nepřiměřenou legraci i z kamaráda, který ji ale nemusí rozpoznat nebo je vezme vážně. Činí vše o samotě a jsou často velice překvapeni, když jsou obviněni z kyberšikany.

Zařadit agresora do nějaké ze skupinek patrně není lehké a někdy možná i nemožné. Toto rozdělení můžeme tedy brát jen jako orientační rozřazení, ale řešení kyberšikany se stejně liší případ od případu a i prevence by měla být zaměřená tak, aby oslovila co největší počet dětí, bez ohledu na potenciální členství v těchto skupinkách.

3.5 Role obětí

Jestliže jsme agresora klasické šikany popsali jako silnějšího jedince, oběť bude analogicky spíše slabší, neoblíbená nebo něčím vyčnívající z řady. U kyberšikany to tak být může, ale zároveň nemusí. Oběť může být agresorem vybraná buď náhodně a ani se nemusí osobně znát nebo to může být jedinec průměrný v síle i oblíbenosti, ale prostě upadne agresorovi v nemilost. Jeden druh obětí je i nadprůměrný jedinec, co se týče oblíbenosti, fyzické síly nebo v hodnocení učitelem a obětí se může stát z důvodu msty méně úspěšných spolužáků. Není samozřejmě vyloučeno, že oběť kyberšikany nemůže být zároveň oběť klasické školní šikany, kdy kyberšikana je jakýsi doplňující prostředek, jak oběť terorizovat, když zrovna není fyzicky na dosah agresorům. V tomto případě by její rysy bylo možno

ztotožnit. Mám-li to shrnout, kyberšikanován může být kdokoli, kdo používá informační a komunikační technologie. Jedním z výraznějších rozdílů obětí klasické šikany a kyberšikany je náročnost jejího rozpoznání, jelikož ten, komu je ubližováno online, na sobě obvykle nenese žádné fyzické známky ubližování, které by mohly napomoci k otevření dialogu mezi žákem a učitelem nebo dítětem a rodičem („Co se Ti stalo, kdo ti to udělal?“ apod.). Pokud se dítě nesvěří samo, je zde větší riziko, že kyberšikana nemusí být dospělými vůbec odhalena.

Důvodů, proč se dítě rodičům, učitelům nebo jiné blízké osobě nesvěří, může být několik. V první řadě to může být strach, že když doma řekne, že se u něj na počítači dějí věci, které by se asi dít neměly (i když za ně dítě nenese žádnou vinu), tak že mu rodiče zakážou počítač, popř. odeberou mobil, když se kyberšikana děje prostřednictvím tohoto. Další důvod je, že dítě tuší, že by se mu nedostalo adekvátní a účinné pomoci. Co se týče komunikačních technologií, je na tom většinou lépe než jeho blízcí dospělí. V neposlední řadě to může být strach nebo ostych ukázat dospělým svůj profil na Facebooku nebo jiné sociální síti, protože ho dítě považuje za soukromý prostor a píše a dává tam věci, které jeho rodiče často ani neví, např. fotky z události, kde ani neměl být apod.

4 PREVENCE

U všech sociálně patologických jevů, lepší než se potýkat s jejich řešením je snažit se předcházet jejich vzniku. Kyberšikana není výjimka a proto je následující kapitola věnována prevenci kyberšikany.

4.1 Co může udělat škola

První krok k účinné prevenci tohoto kyberšikany je vůbec si připustit, že by se na škole mohla vyskytnout nebo možná již vyskytuje. Mít připravený program nejen k prevenci, ale i k řešení šikany a kyberšikany jistě vypovídá hodně o škole i jejím vedení. Je to známka připravenosti a uvědomělosti, jelikož zde neplatí převládající mýtus, že pokud je škola prestižní, kvalitní apod., tak šikana (nebo kyberšikana) úplně vymizí.

Další základní krok je připustit si závažnost problému a věnovat mu dostatečnou pozornost. Rozlišit kyberšikanu od „blbnutí, kočkování“ apod. možná není lehké nebo možné na první pohled, nicméně tento problém si zaslouží bližší prozkoumání, už kvůli atmosféře a bezpečnému prostředí ve třídě i ve škole.

Jak lze problém kyberšikany bagatelizovat, lze doložit na článku R. Wallerové, kde zmiňuje i postoj ředitele olomoucké základní školy v Mozartově ulici: „Její ředitel Zbyněk Kundrum považuje obtěžování prostřednictvím mailu či mobilů spíše za rozpustilost než za skutečnou šikanu. Ve škole už přitom narazili na případ nevhodného natáčení, ale mobily zakazovat nebudou. „Jsou důležité pro kontakt dětí s rodiči, i když víme, že je někdy zneužívají.“ (dostupné z http://zpravy.idnes.cz/ucitele-si-s-kybersikanou-nevedi-rady-deti-v-ni-umi-lepe-chodit-pbn-/studium.asp?c=A091204_094304_studium_jw)

Doktoři Sameer Hinduja a Justin W. Patchin, vedoucí Výzkumného centra pro kyberšikanu (Cyberbullying Research Center), dali na svých stránkách k dispozici seznam deseti jednoduchých doporučení, kterými se škola může řídit, aby co nejefektivněji předešla kybernetické šikaně. Některá pravidla jsou doplněná o můj komentář. (dostupné z http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Educators_Cyberbullying_Prevention.pdf)

Top 10 tipů pro učitele- prevence

1. Zjistit, jak je na tom s kyberšikanou jejich škola. Udělat průzkum, vytvořit dotazníky, ptát se žáků. Jakmile získají přesnější představu o rozsahu kyberšikany a jejich typech v jejich školním prostředí, snáze se jim pak tvoří preventivní program a mohou předat cílenější informace.

2. Mluvit se žáky o kyberšikaně. Naučit je, že všechny typy kyberšikany jsou nepřijatelné a že fakt, že se něco děje na míle daleko od školní budovy, neznamená, že by to nenarušovalo školní prostředí a že za určité chování mohou přijít negativní sankce.

3. Zformulovat jasná pravidla o bezpečném užívání moderních technologií. Přiměřená počítačová policie může napomoci. Vylepit plakáty o správném užívání technologií v počítačových učebnách, na chodbách, ve třídách.

Ze zkušenosti mnoha pedagogů vyplývá, že nejlépe se dětem pravidla dodržují, pokud se samy podílely na jejich vytváření. Pedagog se samozřejmě ujme role moderátora a některá důležitá pravidla, pokud chybí, může sám navrhnout. V mnoha učebnicích např. zážitkové pedagogiky jsou doporučení, aby se pravidla (v rozumném množství, tedy zhruba do deseti) sepsala na velký arch papíru a nechala se od dětí podepsat. Arch se pak vyvěsí na viditelné místo ve třídě a časem se může dočkat úprav, některá pravidla se přidají nebo některá naopak odeberou, pokud je již skupina spolu s pedagogem uzná jako zbytečná (naučená, zaběhnutá).

4. Použít vrstevnické mentorování (peer mentoring)- starší studenti učí a neformálně mluví s mladšími o svých zkušenostech, což vede k vylepšení nejen online interakcí.

Toto doporučení se zatím v České republice příliš nevyužívá, jen některé alternativní školy organizují aktivity napříč ročníky.

5. Konzultovat se svým školním advokátem, jaké kroky by měly učiněny v případě odhalení kyberšikany- a to před tím, než k tomu dojde.

V našich podmínkách by se asi nejednalo přímo o školního advokáta, nicméně konzultace s odborníkem z oblasti práva by zajisté nebyla na škodu.

6. Zanást nepřipustnost kyberšikany do školního řádu nebo uvést některé její formy jako příklad špatného chování.

Jsme zase u těch pravidel, ale tentokrát danými z vrchu, vnější autoritou. Je to však jeden za základních kroků, který umožní řešit případnou kyberšikanu i jako porušení školního řádu, s předem danými a všem známými sankcemi. Jeden z nedostatků českých škol je ale způsob předání těchto pravidel. Na mnoha školách se na začátku každého školního roku třídě přečtou stěžejní pravidla ze školního řádu, pak se školní řád v úplném znění vyvěsí na nástěnku, aby měl každý možnost se s ním individuálně seznámit- a neznalost pak neomlouvá. Tento způsob předání informací ale není příliš účinný, protože školní řád pak ve formě hustě popsaného svazku papírů visí na zdi ve třídách a nikdo o něj ani nezavadí.

7. Vybavit školní počítače softwarem, který blokuje nebo filtruje jisté webové stránky. Vždy je ale třeba myslet na to, že student zběhlý v moderních technologiích může najít cestu, jak tento systém obejít. Je dobré zaměstnávat schopného správce školní sítě, který by v komunikačních technologiích byl, když už ne o krok napřed, tak alespoň na stejné úrovni jako studenti.

8. Vytvořit ve škole pozitivní klima, jelikož výzkum ukázal přímou souvislost mezi „negativním“ školním prostředím a vzrůstáním sociálně patologických jevů, mezi něž kyberšikana patří. Obecně, je rozhodující vybudovat a udržet školní prostředí, kde je cítit respekt a integrita a kde po násilí následuje formální nebo neformální trest.

9. Vzdělat svoje společenství. Uspořádat vzdělávací semináře pro personál školy, pro studenty. Sehnat odborníky, kteří by k nim promluvili, poslat rodičům všechny důležité informace o kyberšikaně. Zasponzorovat vzdělávací setkání a pozvat rodiče, prarodiče, tety, strýce, každého relevantního dospělého.

Pokud se jedná o státní školu, nebylo by divu, kdyby k tomuto doporučení měla námitku minimálně ohledně zasponzorování vzdělávacího setkání. Zde asi nelze poradit nic jiného než sehnat si aktivně své vlastní sponzory, požádat o finanční spoluúčast rodiče či veřejnost nebo zavést školné.

10. Určit ve škole experta na kyberšikanu, který bude zodpovědný za získání znalostí o kyberšikaně a předání těchto informací dál svým kolegům.

Není asi jednoduché někoho takového najít, v ideálním případě by to měl být asi školní psycholog nebo výchovný poradce, který se ale v problematice moderní technologie dobře orientuje. Dovedu si také představit, že by tuto funkci vykonával např. pedagog se specializací Informační technologie- také on by totiž jako pedagog měl být vybaven dovednostmi aktivního naslouchání a jinými vhodnými znalostmi a schopnostmi z oblasti psychologie, poradenství a sociologie.

Jak je důležité o problémech (i těch potencionálních) mluvit nahlas, nemusím jistě připomínat. Stejně jako rodiče mohou s dětmi navodit diskuzi o problémových otázkách formou pohádky („Holčička, které nabídl pán na ulici bonbon“ apod.), i ve škole může učitel zcitlivět na téma nějakým příběhem. Na toto mysleli pracovníci z výše zmíněného Výzkumného centra pro kyberšikanu a dali na své webové stránky několik možných scénářů, jak by mohl vypadat problém dětí nebo dospívajících, který by se týkal kyberšikany. Každý ze scénářů je doplněn o několik otázek, které mohou učitelé nebo i rodiči pomoci začít diskuzi. (dostupné z http://www.cyberbullyingbook.com/Cyberbullying_Scenarios.pdf)

Scénář č. 5

Chester, vysoký hubený teenager, který vyniká v matematice a přírodních vědách, se cítí nepříjemně, když se musí před tělocvikem převlékat v šatně spolu s ostatními chlapci. Postrádá vyvinutější muskulaturu a oproti některým hochům i vypracovanější svaly. Jeho spolužáci s více atletickými nebo dobře stavěnými postavami si všimli Chesterovy plachosti a rozhodli se, že ji zneužijí. Se svými mobilními telefony, které jsou vybaveny i fotoaparátem, ho vyfotili bez trička, jen v boxerkách. Fotografie se díky mobilním telefonům hned rozšířily mezi ostatní spolužáky a kolovaly i mezi dívkami. Krátce poté si na Chestera všichni ukazují prstem, posmívají se mu nebo i vysmívají do očí, když jde po školní chodbě. Často zaslechne i posměšné komentáře jako „propadlý hrudníček jde“, „Hubeňour“, „Chester- ptačí hrudník“ nebo „Tyčka“. Tato slova ho velice zraňují a to, co prožívá, se začíná promítat i do jeho výkonů v matematice i přírodních vědách.

Rozehřivací otázky k diskusi nad scénářem: Kdybyste byl učitel, co byste dělal? Kdybyste byl jeho rodič, co byste dělal? Co může Chester udělat, aby vyřešil tohle obtěžování- teď i v budoucnu? Jak můžou jeho spolužáci, kteří ho takhle obtěžují, pochopit, jak moc ho svými slovy a činy zraňují? Co bys dělal, kdys tomu všemu přihlížel?

Zajímavé a zároveň důležité je nahlédnutí na kyberšikanu z pohledu agresora.

Scénář č. 7

Stan je na střední škole a jeho strýc, který má problémy s alkoholem, ho fyzicky zneužívá, když ho o víkendu navštíví. Navíc se Stanem zametají jeho vrstevníci ze školy, protože chodí oblečený jen v černém a v podstatě je samotář. V poslední době si Stan uvědomil, že se na internetu, hlavně v chatovacích místnostech a přes instantní zprávy, může chovat úplně jako někdo jiný. Může na sebe svobodně vzít jinou identitu, stát se více zábavným, bezstarostným a atraktivním než je ve skutečném životě. Skrze svou novou identitu se mu daří snáze navazovat kontakty. Nicméně, stále v sobě chová zášť a zlost na svého strýce a na některé spolužáky, kvůli tomu, jak s ním zachází. Rozhodl se, že jim to všem vrátí tím, že na internetu zveřejní jejich osobní informace spolu s negativními zkušenostmi, které s nimi má. Na nástěnce populární stránky pro dospívající zveřejnil jejich telefonní čísla na mobily i domů a adresy. Protože se Stan předtím po internetu spřátelil s mnoha vrstevníky, tato stránka nejenže získávala na popularitě, ale jeho kamarádi se dokonce rozhodli, že mu pomohou vzít spravedlnost do svých rukou a pomstít se. Valná většina jeho online kamarádů zneužívala uvedená telefonní čísla, neustále je prozváněla nebo je používala k žertům, objednávali stovky kusů pizz na adresy obětí, zaregistrovávali je na mnoho a mnoho pornografických stránek a objednávali časopisy jim domů časopisy s podobnou tematikou apod. Stan byl velmi potěšen jejich aktivitou a byl rád, že jeho trýznitelé také zažívají obtěžování.

Rozehřivací otázky k diskusi nad scénářem: Co byste dělali, kdybyste byli rodič nebo učitel Stana a kontaktovala vás policie, která dostala tip od administrátora webové stránky, kde si Stanův strýc stěžoval na nepříjemnosti? Co může pomoci Stanovi zjistit, jak moc je

jeho chování mstivé a nevhodné? Jak můžeme Stanovi pomoci v jeho situaci zneužívání a trpění?

4.2 Co může udělat rodina

Ještě než děti přijdou do školy, je tu jejich rodina, která by měla uspokojit jejich nejzákladnější potřeby, mj. i pocit bezpečí. Ten by měly zažívat, i když doma surfují po internetu a jsou duchem v jiném, virtuálním světě. Tím, že rodiče koupí dětem do pokoje počítač, vybaví ho mnoha programy a internetem a nechají ho v rohu místnosti, jejich práce neskončila. Měli by si sednout vedle nich, když jsou „na počítači“, dívat se jejich očima. Pomůže jim stanovit si ohledně internetu jasná pravidla, když budou v obraze, co jejich dítě u počítače dělá. A v neposlední řadě se budou učit rozumět novým technologiím od těch nejlepších „mistrů“, co si mohli přát.

Parry Aftab na svých stránkách promlouvá k rodičům a adresuje jim několik rad, jak se naučit žít s dětmi a počítačem tak, že to jejich potomkům bude jen ku prospěchu.

1. Je snazší ohlídat děti na dětském hřišti než v kyberprostoru. I tam je ale nutné na ně dohlížet. Je třeba vysvětlit jim, že i když je úžasné a jistě přínosné, když mohou chatovat se stejně starým dítětem z Hong Kongu nebo z Austrálie, vždy je nutné předpokládat, že ten, kdo se jim představil jako 12 letá Sofie může být i 45 letý muž. Cizím lidem se při styku tváří v tvář nemá hned všechno věřit a v kyberprostoru je každý cizí.

2. Většinou po dětech žádáme, aby se po škole nikde netoulaly a přišly rovnou domů, popř. na kroužek a pak hned domů. Celé generace rodičů před námi věděly, jak snadno se dítě dostane do problémů, pokud se potuluje samo po ulicích. Bezcílné toulání online se od toho reálného vůbec neliší. Rodiče by neměli dovolit dítěti surfovat naprosto bezcílně a znuděně na internetu, ale nastavit mu naopak mu limit, omezit ho časem nebo splněním úkolu (až si udělá referát do školy, až si s internetovým slovníkem přeloží článek). Chtějí přece, aby, až bude se vším hotové, trávil čas zase s rodiči v reálném světě, živě interagovalo, sdílelo s nimi zážitky ze školy.

3. Mluvit s dítětem o tom, co píše do diskuzí na internetu, o čem a jak si chatuje s kamarády. Naučit ho, že by se i v kyberprostoru mělo chovat tak slušně, jak se chová v reálném životě. Hádka v chatovací místnosti se snadno může zvrhnout v obtěžování e-mailů. Pokud má dítě pocit, že je někým takto obtěžováno nebo provokováno, nemělo by se pouštět do souboje a oplácet stejnou mincí. Je to bitva, kterou nemůže nikdy vyhrát. Ať požádá o pomoc moderátora diskuze, správce webových stránek anebo jednoduše opustí prostor, kde se necítí dobře a surfuje na jiných stránkách.

4. Vyvarovat se krádeže. Je lehké ilegálně si stahovat hudbu, filmy, okopírovat si od kamaráda nejnovější hru, ale pořád je to chování odporující zákonu. To, že to dělají všichni a že je to snadné, neznamená, že by to děti dělat měly. Neznamená to ani, že by nad tím dospělí měli přivírat oči, přestože jim to může ušetřit peníze, pokud za tyto věci neplatí. Jestli se má dítě naučit, jak se správně chovat v online stycích, musí se i naučit respektovat pravidla společnosti, její zákony a normy, i když je snadné je ignorovat nebo nějak obejít.

5. Naučit děti, kde je hranice mezi sdílením informací, zážitků a zkušeností s někým přes internet a prozrazováním svých osobních údajů anonymním přezdívám. Nenechat je dávat své citlivé údaje na své profily nebo odesílat je ve zprávách. Je to jako psát si svůj tajný deníček na billboardu. Čím více o sobě prozradí, tím více se vystavují nebezpečí, že tyto informace o nich někdo zneužije. Ať platí dohoda, že bez souhlasu rodičů nebudou dávat své údaje (např. i e-mailovou adresu) ani na stránky, kde je potřeba registrace na základě vyplněných údajů o uživateli. Než dostanou souhlas, ujistit se, že rodiče sami rozumí podmínkám, za jakých autor stránek využívá tyto údaje, a přečetli si smlouvu o ochraně osobních údajů, kterou by měla webová stránka respektovat. Kdo jiný než rodiče by měl nakládat s osobními údaji svého dítěte zodpovědněji.

6. Poznat jejich online kamarády, stejně jako znají ty reálné, spolužáky, kamarády z kroužků. Ptát se, na jakých stránkách se seznámili. Najít hranici mezi uchováním jejich soukromí a rodičovskou kontrolou- neměl by být problém podívat se jim přes rameno, když surfují po internetu.

Na druhou stranu zvláště starší děti to jistě neocení, pokud si zrovna budou s někým psát o něčem intimním. (Vyvstává zde ale znovu otázka, do jaké míry je vhodné probírat intimní témata s někým na internetu- nejen, že psané slovo se dá snáze zneužít, ale budou děti schopné mluvit o intimnějších věcech i tváří v tvář?)

Tím, že děti surfují po internetu, vyhledávají nové informace a učí se novým dovednostem, se připravují na svou budoucnost, kde se po nich budou tyto znalosti a kompetence požadovat. Stávají se průzkumníky v kyberprostoru a díky jeho částečné anonymitě nejsou souzeni za svůj vzhled, barvu kůže, pohlaví nebo věk, ale jen a pouze za kvalitu svých nápadů, příspěvků do diskuzí apod., což může být cenná zpětná vazba.

Je zbytečné mít strach, že na nové informační technologie rodiče nestačí, že si nebudou vědět rady, zatímco jejich děti se jim učí velice rychle a snadno. Důležité je, aby je naučili, jak se správně a ohleduplně chovat. Jde především o výchovu a citlivé vedení, ne o znalosti o počítačích. Děti toho mohou vědět víc o technologiích, ale rodiče zase o výchově, o životě, co je pro něj správné.

V žádném trápení nebo nejistotě by člověk neměl zůstat sám. Pokud mají rodiče pocit, že jim unikají souvislosti nebo že by uvítali radu od někoho, kdo ví o počítačích víc, zná jejich dítě nebo s ním aspoň tráví hodně času, ať požádají o pomoc. Mohou se obrátit na školu, kam dítě chodí, jeho třídního učitele nebo učitele informatiky a výpočetní techniky, školního psychologa nebo výchovného poradce, jiné rodiče nebo třeba lektora kroužku, kam dítě chodí. Čím více spolu všichni tyto lidé budou komunikovat a spolupracovat, tím lepší a bezpečnější prostředí pro dítě vytvoří. (d o s t u p n é z http://www.stopcyberbullying.org/parents/common_sense_to_cybersense.html)

Jedno z doporučení, jak pracovat s dítětem, abychom se vyvarovali problémům se zneužíváním internetu, je dát mu jasná a průhledná pravidla, kterých by se při používání ICT mohlo držet. Neplatí to ovšem jen pro děti, ale v duchu partnerského přístupu by si měli určitá pravidla stanovit i dospělí.

Doktoři S. Hinduja a J. W. Patchin na svých stránkách dávají k dispozici vzor smlouvy o používání počítače a internetu, kterou mezi sebou mohou uzavřít rodiče a děti. (dostupné z http://www.cyberbullyingbook.com/Internet_use_contract.pdf)

Očekávání dítěte

Chápu, že používání rodinného počítače je privilegium, které s sebou nese dodržování jistých pravidel:

1. Budu respektovat soukromí ostatních, kdo používají náš počítač. Nebudu otevírat, přesouvat nebo mazat složky, které jsem nevytvořil/a já. (Přidala bych možná poznámku o neslídění v historii navštívených stránek na internetu, ať už kvůli dítěti samotnému- prozrazení vánočního dárku podle internetového obchodu apod., nebo kvůli zachování soukromí jiných osob ve společné domácnosti.)

2. Víím, že máma s tátou mají přístup do mých složek a mohou se tam kdykoli podívat.

3. Nebudu bez dovození rodičů stahovat, instalovat nebo mazat žádné programy.

4. Nebudu dávat nikomu svoje soukromé informace, když jsem na internetu. V žádném případě neprozradím svoje příjmení, telefonní číslo, adresu nebo jméno školy, kam chodím- i kdybych znal osobu, se kterou právě komunikuji. Moje přezdívka na internetu je:
.....

5. Víím, že mohu používat počítač pouze ke schváleným účelům.

6. Nikdy nenapíšu nebo nepošlu po internetu nic, co bych nechtěl, aby viděli moji rodiče. Nebudu používat sprostá slova nebo hrubý jazyk. Jestli mi něco takového pošle jiný uživatel internetu, okamžitě to řeknu mamce nebo tátovi.

7. Nikdy nedám bez dovození rodičů souhlas s osobním setkáním s někým, koho znám jen přes internet. Nebezpeční lidé mě totiž mohou zkusit na setkání s nimi nalákat.

8. Kdyby se mi někdy nelíbilo něco, co zažiju nebo uvidím na internetu a měl bych z toho špatný pocit, hned to řeknu mamce nebo tátovi. Víím, že mi rodiče chtějí pomoci a nebudou mě trestat, když budu dodržovat tato pravidla.

Podpis dítěte:

Při pročítání této smlouvy si můžeme všimnout, že počítá s jedním počítačem v rodině. V dnešní době má ale hodně dětí v pokoji svůj vlastní počítač nebo sdílejí jeden společně se sourozenci (a vznikají hádky na téma „Pust' mě na počítač, už jsi tam dlouho...“) a rodiče mají také svůj (na práci apod.). Výše uvedená pravidla ve smlouvě se ale dají naštěstí poměrně jednoduše modifikovat na sdílení počítače se sourozenci i používání počítače jen dítětem.

Výše jsem mluvila i o pravidlech, která by měli dodržovat rodiče. S. Hinduja a J. W. Patchin myslí i na ně:

Očekávání rodičů

Chápu, že je moje zodpovědnost chránit rodinu a pomoci jí využít to nejlepší, co internet může nabídnout. V tomto duchu souhlasím s následujícím:

1. Budu poslouchat klidně, když za mnou přijde moje dítě s problémem nějak spojeným se zážitky na internetu. Slibuji, že se nerozzlobím a udělám to nejlepší, co bude v mých silách, abych pomohl dítěti situaci vyřešit.

2. Budu rozumný a nastavím i rozumná pravidla a očekávání ohledně používání internetu. Následky toho, když dítě pochybí, určím rovněž rozumně a přiměřeně, dítě nebudu soudit dřív, než si ho klidně vyslechnu.

3. S dítětem budu zacházet důstojně, budu respektovat přátelství, která si může vytvořit online na internetu, jako by to byli reální „offline“ kamarádi.

4. Pokud to nebude nutné, nebudu zasahovat do soukromí dítěte. Slibuji, že ani kvůli jeho bezpečí nepůjdu dál, než to bude kvůli nezbytně nutné. Nebudu číst jeho deníky nebo zápisky, ani si prohlížet jeho e-maily nebo počítačové složky, pokud to nebude ze závažného důvodu.

5. Nebudu podnikat drastické kroky. Bez ohledu na to, co se stane, vím, že internet je jeden ze základních nástrojů pro úspěch mého dítěte ve škole i při jiných úkolech a slibuji, že ho nikdy úplně nezakážu.

6. Budu se účastnit. Budu trávit čas s mým dítětem a budu také působit pozitivně na vztahy a aktivity mého dítěte na internetu- právě tak, jako to dělám v našem reálném životě.

Seznam zakázaných stránek a softwarových aplikací, programů:

Podpis rodiče:

Po přečtení smlouvy pro dítě nás může zarazit, jak moc se počítá s rodičovskou intervencí do jeho soukromých složek a zpráv, nicméně rodičovská smlouva nás může přesvědčit, že to rodič nebude dělat pro pobavení, ale jen ve výjimečných případech, kdy je ohroženo bezpečí dítěte. Za jedno z nejdůležitějších pravidel smlouvy pro rodiče považuji prohlášení, že přes všechno, co se může stát, nebude dítěti internet nikdy zcela zakázán. Dovedu si samozřejmě představit různá a třeba i zásadní omezení jeho užívání nebo silnější kontrolu, nicméně vědomí, že o tento důležitý komunikační prostředek snad nepříjdou, je pro děti určitě velmi podstatné. Jak jsme si řekli výše, strach ze zákazu používání počítače je často jedním z důvodů, proč se oběti kyberšikany nikomu nesvěří. Základní pravidla bychom si ale jistě měli stanovit u více komunikačních prostředků a ty internetem a počítačem nekončí. Na uvedených webových stránkách lze najít podobné smlouvy, které upravují např. používání mobilního telefonu.

4.3 Co může udělat sám uživatel

I když bude mít dítě okolo sebe „záchrannou síť“ v podobě starostlivých rodičů a učitelů, kteří se o něj zajímají, může být samo sobě ochráncem. Výše zmiňovaný kanadský učitel Bill Belsey dává na svých stránkách několik rad přímo samotným uživatelům, jak se nenechat do kyberšikany vtáhnout a jak se jí i popř. bránit. (dostupné z http://www.cyberbullying.org/pdf/Cyberbullying_Information.pdf)

1. Nikdy nesdělovat své osobní informace, heslo, pin, adresu, celé jméno, jméno školy, kam chodíš, sportovního týmu apod.

Dodržovat tuto jednoduchou radu, tedy nedávat své osobní údaje všanc, je možná někdy překvapivě obtížné dodržovat. Na sociální síti Facebook lze o sobě vyplnit adresu, školu, datum narození, pohlaví, zda má jedinec zájem o muže či ženy, politické názory,

náboženské vyznání... nemluvě o přidávání se do různých skupin podle zájmů, nálad nebo postojů k různým událostem. Některé děti tedy o sobě ve svém profilu prozrazují více, než o nich možná vědí jejich rodiče.

2. Nevěřit všemu, co je někde napsáno, protože to, že někdo tvrdí, že mu je 15 let, nemusí znamenat, že mu opravdu tolik je, ani když pošle svoji fotku. Jen dospělý odhadne, jestli ten, kdo píše, je muž nebo žena a kolik mu je.

Zde bych se pozastavila nad tím, jestli každý dospělý opravdu odhadne pravou identitu nebo věk chatujícího. Je to úkol především pro kriminology, kteří se zabývají identitami pachatelů a mají k tomu nejen dostatek podkladů, ale i pomocné softwary pro určení adresy počítače apod.

3. Používat „netiquette“ (etiketu na internetu), být milý k ostatním, chovat se tak, jak by jedinec chtěl, aby se ostatní chovali k němu. Zprávy neodesílat ve vzteku, protože to, co se napíše, jde napravit mnohem hůře než jen vyřčená slova.

4. Neotvírat zprávu od neznámého člověka (nejen kvůli virům). Při pochybnostech ji otevřít společně s dospělým (rodičem, učitelem).

Zde by se mělo projevit působení rodiny, popř. školy a zájem rodičů o dítě a vlivy, které na něj působí. Nicméně si v praxi nedovedu moc představit, že by s každou zprávou od neznámé adresy dítě běželo za rodiči, jelikož spamu nám chodí do schránky poměrně velké množství. Leda by se jednalo o malé dítě, tam je nadprůměrný zájem za strany rodičů v pořádku, alespoň do doby, než se naučí samo instinktivně vytušit zprávy s nebezpečným obsahem.

5. Pokud z něčeho nemáš dobrý pocit, důvěřovat svým instinktům, stránku zavřít a svěřit se dospělému.

6. Občas vypnout internet, vypnout počítač, být nějakou chvíli se svou rodinou, v reálném světě. Je často zajímavější než ten virtuální.

7. Dohodnout se s rodiči a učitelem, že si přečtou tuhle stránku, aby se seznámili s jejím obsahem a věděli, co to kyberšikana je a jak se jí bránit.

V zájmu rozšíření informací o kyberšikaně mezi laickou veřejnost je tohle jistě jeden z vhodných způsobů. Není možná obvyklé, aby samo dítě chtělo po rodičích nebo učitelích, aby se vzdělávali v nějaké oblasti, nicméně pokud jsou vztahy mezi nimi dobré a komunikace bezproblémová, patrně není důvod proč dítěti nevyhovět nebo se s ním o tom alespoň nebavit.

Jedním z technických opatření, jak zabránit kyberšikaně nebo třeba krádeži hesla k účtům, je kvalitní antivirový program. Jak píše Marie Iljašenková v článku Jak si nenechat ukrást heslo: „Dalším klíčovým bodem je ochrana pomocí antivirových programů. Většina zlodějských programů, které počítač napadnou a ukradnou heslo, se šíří v podobě virů nebo spywaru – programů, které se samy nainstalují na počítač v době stahování z internetu a potom sbírají osobní informace. Vhodným antivirovým programem je například Avast nebo Ad-Aware, které je možné pro nekomerční použití stáhnout zadarmo. Také u těchto programů platí, že je potřeba je pravidelně aktualizovat.“ (dostupné z <http://www.saferinternet.cz/uvodni-strana/745-3>)

Jestliže není dítě dostatečně staré, aby si umělo stáhnout podobné programy a zabezpečit tak svůj počítač, měli by se o to postarat rodiče. Nevadí, pokud to ani oni neumí, v dnešní době není problém sehnat odborníka nebo studenta, který si podobným typem činnosti přivydělává. Jak dále zmiňuje Iljašenková, záleží i na tom, jaké stránky dítě navštěvuje. Obecně platí, že některé jsou více rizikové než ostatní. Doporučuje navštěvovat bezpečné stránky- což se lehkou řečí, ale nelze navštěvovat jen známé a osvědčené stránky, když člověk pátrá po nových informacích. Nicméně nebezpečí se skrývá nejvíce na stránkách s pornografickým obsahem, pak na stránkách, které nabízí software a stránky s hudbou, hrami, apod., na což děti upozornit můžeme.

5 ODHALENÍ KYBERŠIKANY

Jak už jsme zmínili výše, kyberšikana je oproti té klasické ještě hůře rozpoznatelná. Jelikož nám vodítkem nemohou být fyzické známky násilí, musíme se zaměřit na jiné oblasti osobnosti, které kvůli ubližování prochází negativní změnou. Vzhledem k tomu, že všechny děti zhruba od osmi a devíti let mohou být terčem kyberšikany, je třeba, aby měli rodiče na paměti několik varovných signálů, které jim ji mohou pomoci odhalit.

- Dítě tráví u počítače o hodně více nebo o hodně méně času, než dřív
- Když vstoupí rodiče do místnosti, dítě rychle zavírá okno stránky, kterou si právě prohlíželo
- Výrazně se zvýšil účet za telefon (pokud kyberšikana probíhá skrze mobilní telefon)
- Dítě nedovede vysvětlit, s kým volalo nebo s kým si píše a kde surfuje na internetu
- Rodiče pozorují výrazné změny v chování dítěte, nechce se mu do školy, hledá výmluvy, aby tam nemuselo, je bledé, nervózní, trpí bolestmi břicha, špatně jí nebo spí

(volně podle Hášová, 2009)

Jestli je někdo zneužíván přes informační a komunikační média, může často odhalit i sám, pokud rozpozná následující situace: (dostupné z <http://www.cyberbully.eu/cz/recognize.php>)

- Nahrávání fotek jedince druhou nebo třetí osobou bez jejího svolení.
- Nahrávání nebo posílání jeho osobních údajů nebo diskrétních informací, o kterých nechce, aby ostatní věděli.
- Stává se objektem posměchu druhých, ale neví proč.

Další z možností, jak odhalit kyberšikanu, je vyčíst něco (i mezi řádky) z profilů svých studentů nebo dětí na Facebooku nebo jiných sociálních sítích, tedy být přítomen i v kyberprostoru. Nejlepším způsobem ale pořád zůstává, když se nám svěří samo dítě. Je to

rychlé (neztrácíme čas dalším pátráním a pozorováním) a můžeme získat více podrobností, což nám vzápětí umožňuje efektivněji kyberšikanu řešit.

6 VYŠETŘOVÁNÍ KYBERŠIKANY

Vyšetřování nebo spíše potrestání agresory kyberšikany by jistě ulehčil trest, který by bylo možno dát na základě nějakého zákona. Byl by to také jeden z aspektů, který by hrál roli při prevenci kyberšikany, protože by byly jasné možné negativní sankce. V některých státech je kyberšikana již považována za trestný čin, např. v americkém státě Missouri je pod hrozbou pokuty 500 dolarů a až 90 dny ve vězení. V České republice je trestnost kyberšikany zasazená do poslední novely trestního zákoníku, která platí od ledna roku 2010. Kyberšikana je v něm definována jako trestný čin, za který je možno udělit trest až 5 let odnětí svobody. (dostupné z www.safeinternet.cz/clanek.php?id=109)

6.1 Možnosti řešení uživatele

Jestliže je si sám uživatel uvědomí, že je obětí kyberšikany (nemusí se takto pojmenovat, stačí, když si přizná, že něco není v pořádku) a rozhodne se někomu svěřit, je to první krok, jak dokáže částečně zachránit sám sebe. Důležité je, aby, ať již na radu někoho jiného nebo z vlastního popudu, oznámil nepatřičné vzkazy provozovateli služeb, správci sítě nebo jiné osobě, která zodpovídá za pořádek na stránce a zároveň zachoval co nejvíce důkazních materiálů. Samo nahlášení může být poměrně snadné, jestliže se na stránce objevuje (většinou červené) tlačítko „Nahlásit obsah“, „Kontaktuj...“ apod. a obsah komunikace nebo odkaz na stránku (i s obrázky, vzkazy apod.) se odešle administrátorovi stránky.

Pokud se dítě nechce svěřit osobně nikomu blízkému nebo známému, může najít pomoc opět přes internet. Sdružení Linka bezpečí vytvořila za finanční pomoci z fondů EU projekt Pomoconline.cz, který je součástí mezinárodního projektu Safer Internet Plus. Zahrnuje tísňovou telefonickou linku Internet Helpline pod známým číslem Linky bezpečí (116 111), kde je odbornými konzultanty dětem poskytnuta nezbytná psychosociální pomoc a také se jim dostane rady, jak internet používat bezpečněji. Na portálu Onlinepomoc.cz je dále Chat Linky bezpečí (na adrese chat.linkabezpeci.cz) nebo e-mailový kontakt

pomoc@linkabezpeci.cz, kam se děti také mohou obrátit. Tato specializovaná linka je svého druhu první v České republice. Kromě kyberšikany se její pozornost zaměřuje i na „ochranu dětí před veškerým násilím, zneužíváním a v poslední době také před negativním vlivem médií, zejména internetu. Internetová síť představuje pro děti zřejmá rizika - anonymní prostor internetu se může stát nebezpečným nástrojem pro komerční zneužívání, dětskou pornografii i obchod s dětmi. Negativní vliv lze zaznamenat i v určitém typu reklamy předkládající matoucí informace a pochybné hodnoty“, vysvětluje vedoucí projektu Lucie Bulderová. „Děti jsou na internetu vystavovány nezákonným či škodlivým obrázkům (násilí a sex, rasismus), svou roli zde hraje i závadný marketing výrobků určených dětem“. Veřejné rozpoznání škodlivého a nezákonného obsahu je v České republice obecně nízké a jeho množství narůstá. Lhostejnost evropských rodičů k nebezpečí na internetu je skutečnost potvrzená údaji z posledních výzkumů Eurobarometru vč. údajů platných pro ČR. (dostupné z <http://www.pomoconline.cz/o-projektu>)

Co se týče uchování materiálů, je důležité vědět, co konkrétně uchovávat. Bill Belsey na svých stránkách tyto položky shromáždil: (dostupné z http://www.cyberbullying.org/pdf/Cyberbullying_Information.pdf)

- U emailu: e-mailovou adresu, datum a čas obdržení, kopii e-mailu
- U skupin: nick osoby (tj. její přezdívka, pod kterou vystupuje), její e-mail, datum. URL adresu („URL znamená Unique Resource Locator = jednoznačné určení zdroje. Je to způsob, jak jednoznačně zapsat umístění souboru na Internetu nebo na intranetu. URL je synonymem pro internetové adresy.“ Dostupné z <http://www.jakpsatweb.cz/html/url.html>)
- U profilu na webu: URL adresu nebo profil, nick, e-mail, datum
- Chatroom (chatovací místnost): den a čas chatu, jméno a URL adresu té konkrétní místnosti, nick, mail, tzv. Print Screen (v počítači vyfocená obrazovka s aktuálně zobrazeným obsahem)

6.2 Možnosti řešení školy

Britské ministerstvo pro děti, školy a rodiny (DCSF) shrnulo strategii vyšetřování do několika bodů, které by měly školám usnadnit orientaci v problému vyšetřování kyberšikany.

(d o s t u p n é z

<http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/cyberbullying/respondingtocyberbullying>)

1. Podpořit oběť

Postavit se za oběť, dát jí najevo, že udělala dobře, když se se svým trápením svěřila, že ve svém trápení není sama a škola a rodina jsou tu od toho, aby jí pomohly. Je nutné o situaci informovat i rodinu, aby se mohla podílet na podpoře oběti a vyšetřování.

2. Poradit oběti

Po psychické podpoře, které by se mělo okamžitě oběti dostat, je nutná i praktická pomoc a rady, jak se v situaci zachovat, jaké materiály uchovat, popř. jak uchování docílit. Důležité je vysvětlit oběti, že není správné reagovat na kyberšikanu opět kyberšikanou, tedy nevracet agresorovi jeho útoky. Je možné se spolu s obětí připojit na internet a pomoci jí změnit svá hesla, přezdívky, ale vše po zálohování, např. po vytisknutí printscreenu příslušné stránky, kde se nachází důkazy. Oběť může být poučena, jak se případnému dalšímu obtěžování bránit, jak např. blokovat e-mailovou adresu ve schránce nebo ignorovat jisté kontakty v komunikačních programech.

3. Řešit situaci konkrétními kroky

Zařídít smazání urážlivého nebo zraňujícího obsahu z internetu. Jestli je agresor znám, tak vymáhat smazání po něm nebo kontaktovat poskytovatele služeb, aby obsah odstranil. V případě kybernetické šikany skrze mobilní telefony je možné, pokud to školní řád umožní, zabavit agresorovi mobilní telefon a jeho obsah použít jako důkazní materiál. V případě nalezení materiálu, který by mohl souviset už trestným činem, je vhodné přizvat k řešení policii, aby se vyjádřila, co z materiálu zachovat a jak s ním dále nakládat.

4. Vyšetřit všechny případy

Může se stát, že k útokům na internetu se někdo přidá a podpoří agresora v jeho jednání. Stejně tak obětí může být víc. Je tedy nutné prošetřit citlivě, ale důkladně všechny okolnosti, abychom odhalili všechny souvislosti i aktéry případné masovější kyberšikany.

5. Zajistit agresora

Snažit se vypátrat totožnost agresora. Může napomoci podívat se do historie počítačů v počítačové pracovně nebo požádat poskytovatele serveru, aby umožnil přístup do agresorova soukromého profilu. K tomuto kroku má nicméně oprávnění pouze policie. Jakmile je identita agresora známa, mohou být učiněny další kroky při práci s ním, ať už trest nebo zjednaná náprava.

6. Sankce

Při posledním kroku vyšetřování kyberšikany, udělování sankcí, je nutné zvážit několik faktorů všech případů jednotlivě. Jsou to:

- Jaký je dopad šikany na oběť
- Druh zneužitého materiálu a jak dalece se rozšířil
- Jakou měl agresor motivaci, zda jednal anonymně

Výše uvedené kroky jsou sice základní, nicméně podrobněji nerozpracovávají konkrétní postup a práci s agresorem, pokud se při vyšetřování vyskytnou nějaké překážky, např. rodiče agresora nevěří jeho provinění, oběť se sama nepřizná nebo vzápětí vše popře apod.

S těmito překážkami naopak počítá Michal Kolář ve své knize Bolest šikanování. Zabývá se v ní sice šikanou klasickou, školní, nicméně postup při vyšetřování můžeme obratně aplikovat i na šikanu kybernetickou. Překážky ve vyšetřování Kolář souhrnně nazývá Komplot velké šestky, jednotlivě jsou to tyto:

1. „Od oběti lze těžko získat podrobnější a často i objektivní informace.“

Oběť je často svázána vnitřními pravidly a nechce „bonzovat“, nebo si pak svou verzi výpovědi rozmyslí ze strachu, co by jí mohl agresor udělat, kdyby se to dozvěděl. Často se také stydí říkat, co všechno si nechala líbit, jak se k ní agresor choval- v našem případě jde o

ukázání obrázků, videí nebo vzkazů, které pedagogové mohou požadovat jako důkaz její výpovědi. Oběť může zažívat i pocity viny, že šikanu oznámila, jelikož může zkresleně vnímat situaci nebo sebe sama („Možná jsem si to zasloužila.“)

2. „Agresoři často úporně a vynalézavě lžou, používají falešné svědky a nutí oběti ke lhaní nebo odvolání výpovědi.“

I usvědčení agresoři se snaží ze situace vyjít jako vítězové, často překrucují pravdu a stylizují se do role oběti sami. Pokud proti nim svědčí jasné důkazy, je snazší překonat jejich lhaní. Nicméně pokud na stejné výpovědi trvá několik agresorů a popř. i jejich rodičů, je odhalení pravdy nebo její prokázání může být i mimořádně těžké.

3. „Pro ostatní členy skupiny je příznačný strach vypovídat, chápou to jako „bonzování“.“

Strach z agresorů je mnohdy velkou překážkou, proč šikaně nejen nezabránit, ale ani ji neohlásit. Je tu totiž možnost, že by se případný aktivní svědek následně stal další obětí. U kyberšikany je svědků většinou více než při běžné šikaně, protože webové stránky si i doma prohlédne více lidí. Najít svědka ochotného vypovídat ale může být překvapivě problém, protože se mohl do kyberšikany zapojit (okomentovat hanlivou zprávu, hlasovat v urážlivé anketě) a nyní se bojí sankcí.

4. „Někteří rodiče agresorů chrání své děti za každou cenu.“

Velká část rodičů si nechce připustit, že by jejich dítě mohlo být agresorem, tyranem a záměrně ubližovat nebo zesměšňovat jiné. Odvolávají se na školní prospěch dítěte, jeho bezproblémovost, oblíbenost nebo označují šikanu jako „klukoviny, pošťuchování“. Ti rodiče, kteří nemají mnoho zkušeností s informačními a komunikačními technologiemi, nechápou, proč z toho oběť „dělá takovou vědu“ a nemůže jednoduše internetovou stránku zavřít, počítač vypnout, SMS zprávy smazat a dál se tím nezabývat.

5. „Někteří rodiče oběti se obávají spolupracovat při vyšetřování.“

Požadavky rodičů, aby se šikana vůbec nevyšetřovala, aby agresoři nebyli potrestáni a už vůbec se o vyšetřování raději ani nedozvěděli, pramení z obav z pomsty agresorů, kteří

mohou ohrozit zdraví nebo i život jejich dítěte. Často si jako ideální řešení představují jen tichý přechod oběti na jinou školu. Tyto argumenty musí škola brát velmi vážně, nicméně je nutné snažit se rodiče přesvědčit, že vyšetřování povede odborník jednající v zájmu jejich dítěte a při správném postupu dítěti nic nehrozí.

6. „Při některých typech pokročilých šikan pedagogové chrání vůdce agresorů a nevědomě brání vyšetřování.“

Ani pedagogové nejsou ušetřeni vlastnosti podléhat apriorním názorům na osobnost žáka, a jestliže ho vnímají celkově příznivě, těžko se uvěří, že by se za sociálně zdatným, oblíbeným a slušným žákem skrýval krutý agresor. Naopak pokud je oběť výkonově spíše průměrná nebo podprůměrná, tichá nebo v očích učitelů jinak neúspěšná, pedagogové pak mohou agresora chránit a nevědomky tak vyšetřování komplikovat.

Kolář také podrobně popisuje metodiku vyšetřování, stanovil pět univerzálních kroků, které se dají přizpůsobit situaci, nicméně zůstávají víceméně ve stejném pořadí. Cílem těchto pěti kroků je zjistit odpovědi na následující otázky:

- Kdo je obětí, kolik jich je,
- Kdo je agresor, kolik jich je, kdo je iniciátor, aktivní účastník, kdo je agresorem i obětí,
- Co, kdy, kde a jak dělali agresoři konkrétním obětem,
- K jak závažným projevům agrese a manipulace došlo,
- Jak dlouho šikana trvá

Vlastní strategie zahrnuje zmíněných pět kroků:

1. Rozhovor s informátory a oběťmi

Informátora je nutné ubezpečit o tom, že udělal správně, když přišel šikanu oznámit a že při dalších krocích pedagog nikomu neřekne, odkud informace získal. Oběť je třeba také utěšit, že není v problému sama (viz výše strategické kroky DCSF) a rozhovor je nutné vést velmi citlivě, aktivně naslouchat.

2. Nalezení vhodných svědků

O komplikacích nalezení svědků, kteří budou ochotni vypovídat, jsme se zmínili také již výše. Zde je nutné soustředit se na informace o identitě agresorů.

3. Individuální, případně konfrontační rozhovory se svědky

V první řadě se nesmí vést rozhovor zároveň s obětí potencionálním agresorem nebo s agresorem a svědky, protože pro oběť je to bolestivé a pravdivou výpověď pak často odvolá ona i svědci. Pokud vznikne situace, kdy se informace od jednotlivých svědků liší v podstatných detailech, lze je vypovídat znovu, popř. i několik současně a jejich výpovědi konfrontovat. Rozhovor můžeme (i u agresorů) strukturovat do několika fází, ale nemusíme se jich držet po celou dobu až do konce, pokud v průběhu zjistíme potřebné informace. Fáze jsou:

„Zahřívací předkolo“ - jde o navození atmosféry, u vhodných svědků povzbuzení, podpora jejich rozhodnutí. (Při rozhovoru s agresorem nebo falešně vypovídajícím svědkem je naopak účinné využít moment překvapení, že je šikana prozrazená a pracovat s citovým napětím.)

„Monolog“ – pokud je to možné, necháváme svědka nebo agresora souvisle vypovídat o tom, co se na internetu dělo a jakou mělo vše posloupnost. Sám se může spíše podřeknout nebo se z kontextu dá vyčíst, mluví-li pravdu a nezaplétá se do vlastních lží.

„Dialog“ – Žákovi se kladou otázky, na něž by měl ideálně navazovat opět jeho monolog. (U agresora je možno použít i „přitlačení ke zdi“, vyřknout logické argumenty a odkrýt rozpory mezi výpověďmi.)

„Konfrontace“ – Teprve pokud během vypovídání vzniknou rozpory, může se rozhovor dostat i k této části.

4. Zajištění ochrany obětem

Jedině u čtvrtého kroku není pevně dáno pořadí. Pokud máme pocit, že např. některé z výhrůžek, které oběť obdržela, by mohl agresor uskutečnit, je na prvním místě zajistit oběti ochranu. K rychlému zvládnutí závažné situace postačí, pokud oběti např. zajistíme bezpečný odchod domů. Pokud se jedná o mírnější formu šikany, zajistíme alespoň, aby z internetu

zmizely urážlivé obsahy o oběti, navrhneme rodičům výměnu telefonního čísla oběti, podáme informace o bezpečném užívání internetu apod.

5. Individuální, případně konfrontační rozhovor s agresory

Rozhovor s agresory je při vyšetřování šikany vždy až ten poslední krok. Pokud při předchozích krocích zajistíme, aby ostatní nevěděli, že se šikana vůbec vyšetřuje, nebudou mít agresoři ani čas připravit a sjednotit své výpovědi. Do těchto rozhovorů se nemůžeme pouštět, pokud jsme nenahlédli do konkrétního případu a nezjistili jsme si plno podrobností o průběhu šikany.

6.3 Možnosti řešení rodičů

V ideálním případě by měli rodiče být oporou dítěti, které se stalo obětí kyberšikany a snažit se vše zvládnout společně s ním i se školou, pokud pedagogové šikany vyšetřují. Pokud ne, měli by na ni rodiče školu upozornit, protože ta má mnohem více prostředků na její adekvátní řešení. Co se týče rodičů agresora, je situace poněkud složitější, ale v ideálním případě by i oni měli se školou spolupracovat a snažit se situaci, po tom, co si její závažnost a pravdivost připustí, zvládnout v souladu se svou rodičovskou rolí.

7 KYBERŠIKANA UČITELŮ

Kybernetické šikaně se nevyhnou ani učitelé. Většinou tedy ze strany žáků, kteří, vybaveni mobilními telefony se zabudovaným diktafonem, fotoaparátem a kamerou, je mohou třeba natáčet při hodinách. Z výzkumu Nadace O2 vyšlo najevo, že „polovina dětí ve věku 14-15 let shlédlo alespoň jednou video zesměšňující nějakého učitele“. (Kyberšikana se školy týká, 2010) Zvláště, pokud se učitelé hodina nepovede, nemá ve třídě autoritu nebo selže v jiné oblasti a děti ho natočí, dostává se do nelehké situace. Často si žáci taková videa ukazují a posílají mezi sebou nebo je umístí na internet.

Videa nebo fotografie nejsou jediným prostředkem, jak se může kyberšikana projevit. V podstatě může obsáhnout všechny výše zmiňované typy, jen některé možná častěji. V posledních měsících se v médiích objevují případy, kdy studenti vytvoří skupinu nejčastěji na Facebooku, která vyjadřuje negativní postoj k nějakému učiteli. Může nést i hanlivý název nebo obsahovat jméno i příjmení učitele (např. „Anti- jméno učitele“). Kdo s takovým názorem souhlasí, může se do skupiny přidat. Název skupiny může obsahovat i výhrůžku (např. „Až v téhle skupině bude 1000 lidí, nakopu -jméno učitelky- zadek!“).

I zde platí, že nejlépe takovýmto projevům předcházet. Pomoci může otevřená a bezpečná atmosféra, kde se budou cítit dobře žáci i učitelé. Ale jakmile učitel nebo škola přijde na podobný projev kyberšikany, měla by jej okamžitě řešit, i když se reálně odehrává za branami školy. Moc zkušeností s řešením kyberšikany učitelů školy zatím nemají, ale podobných případů bude jen přibývat a tak by možná nebylo od věci zavést jasná pravidla třeba ohledně natáčení učitele na mobil do Školního řádu, i s jasně danými sankcemi.

8 VÝZKUMY

Výzkumy týkající se kyberšikany jsou prováděny v zemích, kde mají děti běžně přístup k internetu a vlastní mobilní telefony. Čína například vyprodukuje každý měsíc pět milionů nových mobilních telefonů a všechny již mají standardní vybavení v podobě připojení na internet, takže počet dětí, kterých se tento problém může dotýkat, se neustále zvyšuje. (dostupné z <http://www.cyberbullying.org/>)

„V rámci mezinárodního projektu „Výzvy pro školy“ organizace British Council bylo zjištěno, že 22% českých studentů se již s Kyberšikanou setkalo. Ve Švédsku a Severním Irsku to bylo 25%, v Polsku například až 47%. 78% českých studentů označilo úpadek do deprese jako své pravděpodobné chování při útoku na svou osobu a jen 22% by vyhledalo pomoc.“ (Vítečková, 2009) Z citované přehledové studie je asi nejvíce zarážející malé procento studentů, kteří by vyhledali pomoc.

V rámci projektu E-bezpečí bylo v roce 2008 provedeno šetření na téma „Prevence nebezpečných komunikačních praktik spojených s elektronickou komunikací pro pedagogy a nepedagogy“, ze kterého vyplynulo, že 72% respondentů si na mobilní telefon nahrává jiné osoby, z toho z 8% své učitele. Většinou tak činí z nudy nebo si je nahrávají na památku. Přes 3% nahrávek bylo pořízeno z pomsty a následně v 6% dochází k umístění videa na internet. V tomto výzkumu bylo také zjištěno, že v drtivou většinu informací týkající se prevence kyberšikany získávají děti od rodičů. Proč není tento podíl alespoň trochu v rovnováze s iniciativou školy, by mohlo být dalším tématem výzkumu.

Na podzim roku 2009 proběhl výzkum na naše téma v rámci projektu Minimalizace šikany pod záštitou Nadace O₂. Zajímavé jsou zvláště výsledky ohledně znalosti pojmu kyberšikana mezi dětmi: „39% dětí zná tento pojem a ví, co znamená, 15% si není jisto, zda ví správně, co vlastně znamená, 44% dětí tento pojem nezná a jen 18% dětí uvedlo, že je s pojmem seznámili ve škole.“ (Kyberšikana se školy týká, 2010) Podíl účasti školy se ukázal opět jako slabý a tak Nadace O₂ dále pokračuje v cyklech vzdělávacích seminářů, kterými díky grantu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy projde do roku 2012 více než 600 učitelů.

Výsledky zahraničních výzkumů a těch prováděných v českých podmínkách se trochu liší v číslech, nicméně obecně z nich vyplývá, že velké množství dětí používá internet denně a k tomuto poměru se také již velké množství setkala s nějakou formou kyberšikany, což je by pro pedagogy i rodiče mělo být směrodatné.

9 ZÁVĚR

S každou novou komunikační technologií se zvětšuje nejen užitek z jejího používání, ale i rizika, která s sebou přináší. Fenomén kyberšikany nabývá na intenzitě, její následky mohou být tragické, avšak naštěstí roste i informovanost o tomto jevu a přibývají prostředky, jak se jí bránit. Děti a dospívající jsou na internetu minimálně stejně zranitelní jako v reálném světě, i online jim může někdo ubližovat. Úkolem pedagogů a rodičů je snažit se tomu zabránit, ukázat jim všechna potencionální nebezpečí, ale mluvit s nimi otevřeně i o tom, že za přezdívkou na internetu se může skrývat kdokoli, od dospělého s falešnou identitou po kamaráda, kterého mohou některé jejich zprávy nebo obrázky zranit.

Přestože jsem ve své práci uvedla hlavní specifika kyberšikany, její pravděpodobné příčiny a důsledky, domnívám se, že by si toto téma zasloužilo další a další zpracování a výzkumy. Dokud tento pojem a vše, co s ním souvisí, nebude v povědomí široké veřejnosti stejně jako klasická školní šikana, vidím zde potřebu věnovat tomuto jevu zvýšenou pozornost.

Jestliže budou spolupracovat rodiče, pracovníci školy a veřejnost společně na plnohodnotném a rozvíjejícím prostředí pro dítě, budou se soustředit na prevenci sociálně patologických jevů alespoň do té míry, jako se tomu děje dnes a budou-li se pedagogové dále vzdělávat nejen v této oblasti, blýská se snad dětem na lepší, bezpečnější časy.

10 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

KOLÁŘ, Michal. *Bolest šikanování*. Praha : Portál, 2005.

HÁŠOVÁ, Gabriela. *Kybernetická šikana*. [s.l.], 2009. 110 s. Diplomová práce.

KŘEŠŤANOVÁ, Lucie. Kyberšikana : Nikdy nevíš, kdo je na druhé straně. *Gong : časopis pro občany s vadami sluchu*. 2009, roč. 38, č. 5-6, s. 8-9.

KUBEC, Petr. Policie varuje před kyberšikanou : Strážníci chtějí bojovat proti šikaně na síti. *Praha : DNES*. 7.12.2009, s. D1 a D3.

Kyberšikana se školy týká. *Moderní vyučování*. 2010, 3, s. 47.

MACHÁČKOVÁ, Pavla. Kyberšikana : ubližování bez hranic. *Psychologie dnes*. 2007, roč. 13, č. 9, s. 50-53.

MALÍKOVÁ, Barbora, KAŠE, Jan. Kyberšikana. *Pedagogicko-psychologické poradenství*. 2008, č. 54, s. 28-36.

ŠEDIVÁ, Olga. Do škol vtrhla kyberšikana. *Školství*. 2008, roč. 16, č. 26, s. 3.

VÍTEČKOVÁ, Miluše. Kyberšikana : přehledová studie. *ASPI Publishing Řízení školy*. 2009, roč. 6, č. 7, s. 8-9.

SUCHÁ, Veronika. Studentka urazila učitelku na Facebooku, čeká ji trest. *Aktuálně.cz* [online]. 5.2.2010, [cit. 2010-06-16]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=659836>>.

SUCHÁ, Veronika. Šikana učitelů na Facebooku: Nadávky i módní policie. *Aktuálně.cz* [online]. 10.2.2010, [cit. 2010-06-16]. Dostupný z WWW: <<http://aktualne.centrum.cz/domaci/spolecnost/clanek.phtml?id=660192>>.

WALLEROVÁ, Radka. Učitelé si s kyberšikanou nevědí rady, děti v ní umí lépe "chodit". *iDNES.cz* [online]. 4.12.2009, [cit. 2010-06-16]. Dostupný z WWW: <http://zpravy.idnes.cz/ucitele-si-s-kybersikanou-nevedi-rady-deti-v-ni-umi-lepe-chodit-pbn-/studium.asp?c=A091204_094304_studium_jw>.

WALLEROVÁ, Radka. Facebook se stává prostorem pro šikana. Děti se napadají po síti. *iDNES.cz* [online]. 4.12.2009, [cit. 2010-06-16]. Dostupný z WWW:

<http://zpravy.idnes.cz/facebook-se-stava-prostorem-pro-sikanu-deti-se-napadaji-po-siti-pv1-/media.asp?c=A091203_210840_media_vel>.

Center for Save and Responsible Internet Use [online]. 2002-2010 [cit. 2010-06-29].

Dostupné z WWW: <<http://www.cyberbully.org/cyberbully/>>.

Cyberbully [online]. 2009 [cit. 2010-06-29] Dostupné z WWW:

<<http://www.cyberbully.eu/cz/recognize.php>>.

Cyberbullying Research Center. *Cyberbullying Glossary* [online]. c2009 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<http://www.cyberbullyingbook.com/Cyberbullying_Glossary.pdf>.

Cyberbullying Research Center. *Cyberbullying Scenarios* [online]. c2009 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<http://www.cyberbullyingbook.com/Cyberbullying_Scenarios.pdf>.

Cyberbullying Research Center. *Internet Use Contract* [online]. c2009 [cit. 2010-06-29].

Dostupné z WWW: <http://www.cyberbullyingbook.com/Internet_use_contract.pdf>.

Cyberbullying Research Center. *Preventing cyberbullying* [online]. c2009 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<http://www.cyberbullying.us/Top_Ten_Tips_Educators_Cyberbullying_Prevention.pdf>.

Cyberbullying.ca [online]. 2000 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<<http://www.cyberbullying.ca/>>.

Cyberbullying.ca [online]. 2004 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<http://www.cyberbullying.ca/pdf/Bill_Belsey_Bullying.org_bio.pdf>.

Cyberbullying.org [online]. 2004 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<<http://www.cyberbullying.org/>>.

Cyberbullying.org [online]. c2004 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<http://www.cyberbullying.org/pdf/Cyberbullying_Information.pdf>.

CZI, s.r.o. *Pomoconline.cz* [online]. 2007 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<<http://www.pomoconline.cz/o-projektu>>.

Department for Children, Schools and families. *Teachernet* [online]. c2010 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW:

<<http://www.teachernet.gov.uk/wholeschool/behaviour/tacklingbullying/cyberbullying/respondingtocyberbullying/>>.

E-Bezpečí [online]. 2008-2009 [cit. 2010-06-29] Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/44/38/lang,czech/>>.

E-Bezpečí [online]. 2008-2009 [cit. 2010-06-29] Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/71/63/lang,czech/>>.

E-Bezpečí [online]. 2008-2009 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <<http://cms.e-bezpeci.cz/content/view/131/38/lang,czech/>>.

JANOVSKÝ, Dušan. *Jak psát web* [online]. 2010 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.jakpsatweb.cz/html/url.html>>.

MS Soft. *Bezpečný internet* [online]. c2008 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.safeinternet.cz/clanek.php?id=109>>.

Online safety Institute. *Safer internet.cz* [online]. c2009 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <<http://www.saferinternet.cz/uvodni-strana/745-3>>.

Přispěvatelé Wikipedie, *Star Wars kid* [online], Wikipedie: Otevřená encyklopedie, c2010, Datum poslední revize 24. 02. 2010, 19:26 UTC, [citováno 29. 06. 2010] <http://cs.wikipedia.org/w/index.php?title=Star_Wars_kid&oldid=5004577>

WILLARD, Nancy. *Edutor's Guide to Cyberbullying and Cyberthreats* [online]. 2005-2007 [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <<http://new.csriu.org/cyberbully/docs/cbcteducator.pdf>>.

Wired Kids, Inc. *STOP cyberbullying* [online]. [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <http://www.stopcyberbullying.org/parents/common_sense_to_cybersense.html>.

Wired Kids, Inc. *STOP cyberbullying* [online]. [cit. 2010-06-29]. Dostupné z WWW: <http://www.stopcyberbullying.org/parents/internet_superheroes.html>.

11 PŘÍLOHY

Příloha 1: obrázek Star Wars Kid (dostupný z http://scifiwire.com/assets_c/2009/12/Star_wars_kid-thumb-550x422-30266.jpg)

CHAT ROOM	cutie-gurl	čau chce někdo pokecat?	Chatující cutie-girl Reaper boy SwApR angel Ignoruj Ohlas
	Reaper boy	Hey..cutie_gurl..zas se potkáváme! Viděl jsem tvůj obr. v profilu..	
	SwApR	Čau Reaper boy..chvilí jsem byl mimo	
	Reaper boy	muselas při padu spadnout do všech hnusných děr:-)	
	Reaper boy	potřebovala bys přemalovat ksicht	
	Reaper boy	SwApR mrkni na její obr. v profilu..	
	SwApR	jo a taky bachratá:-)	
	cutie-gurl	kdo jsi a proč se do mě navážíš? nech mě prosím na pokoji	
	Reaper boy	bez šance ty fňukající omluvo, co si říká holka... co myslíte vy –	
	angel	SwApR a angel..	
Reaper boy	ne každý je hezký jak olejomalba:-) ale vím co myslíš:-)		
cutie-gurl	vím že jsi teď sama doma vidím tě ve tvojí školní uniformě		
Reaper boy	děsíš mě...nech toho, prosím tě		
SwApR	za pět minut můžu být u tebe a pak budeš řvát ty tlustá *****		
angel	holičko..jestli vypadáš jak tvoje mamka divím se že vůbec žiješ..		
Reaper boy	bojíš se ty blbá fňukno..?		
Reaper boy	dostalas moji smsku uřvaná d***o		
cutie-gurl	mojim úkolem je zbavit svět bordelu jako jsi ty..najdu si tě a zničím tě..		
Reaper boy	nechte toho prosím		
	sleduju tě celou dobu, chápeš, vidim na jaké stránky najíždíš		

Příloha 2: Praktická ukázka cyberstalkingu (přílohy 2-4 dostupné z: <http://cms.e-bezpecni.cz/content/view/44/38/lang,czech/>)

<p>Stupeň 1: Chování</p> <ul style="list-style-type: none"> - Pronásledování a trvalé zaměření se na jednotlivce online, tj. nejméně při dvou a více příležitostech. - Nabádání ostatních, aby zastrašovali a uráželi oběť. - Nazývání jménem a nechtěné a/nebo oplzlé pokusy o sblížení. - Zastráňující nebo obtěžující chování. - Může zahrnovat vyjádření emocionálních nebo hrubě vyjádřených názorů ve formě osobního napadení. - Urážky a posměch chatující oběti se může rozšířit na e-mail, mobilní telefon a pravděpodobně i do skutečného světa. - Vyhrožování vyhledáním oběti ve skutečném světě. - Může zahrnovat pokusy o zničení počítače zasláním škodlivého programu do počítače oběti, např. počítačového viru. 	<p>Motivace</p> <ul style="list-style-type: none"> - Jedinec může věřit tomu, že si získá věhlas mezi chatujícími účastí v těchto aktivitách a tímto chováním. - Může považovat tyto aktivity za jakýsi druh sportu a často si zvolí jednoduché „cíle“, které poníží a tím vyvolá ještě větší strach. - K zastrašení a kontrole oběti. - Kontrolní cvičení využívající způsoby, jak naplánovat kontakt s obětí. - Snaha o vyvolání strachu u oběti – dává jednotlivci pocit síly a moci. - Maximální množství kontroly nad obětí, vštěpující maximální strach.
--	---

Příloha 3: Vysvětlovací tabulka praktické ukázky cyberstalkingu

Příloha 4: Profily uživatelů chatu; k praktické ukázce cyberstalkingu

cutie-gurl

„Nadávky a urážky v komunikaci uvedené v příloze 2 pokračovaly a byly ještě cílenější a sprostší. Reaper boy si uvědomil, že má velkou moc, a patřičně ji využíval. Myslel si, že jej SwApR a angel obdivují za to, co dělá a jak se chová. Cutie-gurl, které je 13 let, se pokusila reagovat: ještě více se rozzlobila, ale na ostatní to nijak nezapůsobilo, pokračovali v tom dál. Cutie-gurl trpí vážnou poruchou příjmu potravy, která se vinou tohoto zacházení ještě zhoršila, a to jí způsobilo silnou duševní újmu. Má pocit, že kdokoliv se na ni podívá, vidí ji jako tlustou a ošklivou. Každý den odpoledne, kdy po dobu zhruba jedné hodiny čeká sama doma na svou matku, která se má vrátit z práce, se cítí velmi vyděšeně, má strach.

Reaperboy

Skutečné jméno uživatele Reaper boy je John Griffith, je mu 16 let a má rád skateboarding.

Nějakou dobu pečlivě sledoval cutie-gurl a opakovaně se na ni zaměřoval. Griffith pravidelně mění své uživatelské jméno, aby ho nemohla cutie-gurl a další jeho oběti rozpoznat. Často se angažuje v online zastrašování a zřídka to provádí sám, většinou k tomu nabádá i další uživatelé. Z profilu cutie-gurl si přečetl, že je to mladá dívka, a používá základní postupy k tomu, aby ve svých obětech – včetně cutie-gurl – vyvolal strach.

Příklad: Výše uvedená konverzace se odehrála v 16:30 hod. v průběhu školního dne, a proto Reaper boy jednoduše uhádl, že jeho oběť bude na sobě zrovna mít školní uniformu. A tak mohl cutie-gurl snadno vyděsit.“

